

HOLMI

XXII. évfolyam 12. szám

2010. december

Szerkeszti: Réz Pál (főszerkesztő),
Radnóti Sándor (bírálat), Várady Szabolcs (vers), Závada Pál (széppróza),
Fodor Géza, Szalai Júlia, Voszka Éva

Szerkesztőbizottság: Bodor Ádám, Dávidházi Péter,
Göncz Árpád, Kocsis Zoltán, Lator László,
Ludassy Mária, Nádasdy Ádám, Rakovszky Zsuzsa.
Tördelőszerkesztő: Környei Anikó. A szöveget gondozta: Zsarnay Erzsébet

---

TARTALOM

- Bertók László*: Ahogy a saját hülyesége • 1523
Aztán marad a futóárok • 1523
- Nádasdy Ádám*: Görnyedten kifelé • 1524
Keringek körülöttem • 1524
Az anyagismeret • 1525
- Szophoklész*: Oidipusz király (*Részlet*) (*Karsai György és Térey János fordítása*) • 1525
- Karsai György*: Oidipusz és Kreón • 1541
- Markó Béla*: Mindjobban megfeszül • 1559
Csontváry: Tengerparti sétalovaglás • 1559
Rég nem számolom • 1560
- Benkő Attila*: Régi és új romok • 1561
Medicina • 1561
- Beck Tamás*: Utószó • 1562
Marianna • 1563
Amit isten egybekötött • 1563
- Nyilas Atilla*: Családmesék • 1564
- Kárpáti Péter*: A történet története (II) • 1566
- Balogh Attila*: Iboly • 1584
- Szabó Sándor*: Éjsötét joggingban • 1587
- Darányi Sándor*: Rekviem anyósomért • 1588
Kiss Ottó: A másik ország (*Regényrészlet*) • 1589
- Lesi Zoltán*: Cowboy erdei fotelben • 1595
Ikarosz • 1595
- Kántor Zsolt*: Vasaló, fregoli • 1596
A rizikó porlasztása • 1596

- Németh Bálint:* tüssmedés • 1597
majdnem dal, majdnem dúdolható • 1598
- Petrencze Sándor:* Levél a szerkesztőhöz • 1599
Gyim-gyom • 1600
Gazdasági alapokra hejezett
leánykírú vers • 1601
Udvarzó küttemíny Rózsikámhoz • 1601

FIGYELŐ

- Szhlukovényi Katalin:* A kételkedő rigó (Ferencz Győző:
Szakadás) • 1602
- Sántha József:* Secondhand élet (Berniczky Éva:
Várkulcsa) • 1608
- Bazsányi Sándor:* Kosztolányi – in progress (Esterházy
Péter: Esti; Szegedy-Maszák Mihály:
Kosztolányi Dezső) • 1612
- Pór Péter:* Ki volt előbb: Rilke vagy Tandori?
(Tandori Dezső: Rilke és angyalai) • 1626
- Forgács Éva:* Radikális elfogulatlanság (Nádas Péter:
Szirénének) • 1640
- Lővei Pál:* A „Gömböc”-től a „Tiltott pavilon”-ig –
Expo 2010 Sanghajban • 1644

A *Holmi* postájából
Uhl Gabriella levele • 1650

Megjelenik havonta. Felelős kiadó: Réz Pál. Vörösmarty Társaság
Levélcím: HOLMI c/o Réz Pál, 1137 Budapest, Jászai Mari tér 4/A
Terjeszti a Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt. és a regionális részvénytársaságok
Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág
Előfizethető közvetlenül a postai kézbesítőknél, az ország bármely postáján,
Budapesten a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban és a Központi Hírlap Centrumnál
(Bp. VIII., Orczy tér 1. Tel.: 06 1/477-6300; postacím: Bp. 1900)
További információ: 06 80/444-444; hirlapelofizetes@posta.hu
Előfizethető még postai utalványon Závada Pál címén (1092 Budapest, Ráday u. 11–13.)
Előfizetési díj fél évre 2500, egy évre 5000 forint, külföldön 50, illetve 100 euró
Tördelte: Kardos Gábor. Nyomtatta az ADUPRINT Kft. Vezető: Tóth Béláné

A HOLMI honlapja: www.holmi.org

ISSN 0865-2864

Bertók László

AHOGY A SAJÁT HÜLYESÉGE

Ahogy a saját hülyesége,
s beleszalad az ütésekbe,
s mintha bíróság előtt állna,
vállal rögtön mindent magára.

Ahogy a rács megakad benne,
s önbecsülése mint a pernye,
mintha tényleg megtette volna,
készen áll börtönre, bitóra.

S ahogy az éppen hatalom vad
pribékjei rámosolyognak,
s elkezdenek felmosni, enni,
mintha nem történt volna semmi.

AZTÁN MARAD A FUTÓÁROK

Aztán marad a futóárok.
S hogy háború volt. Süt a nap.
A parton békebogarak.
A levegőből vér szivárog.

Aztán a tükör előtt állok.
Temetem a halottakat.
Egy celeb még utánakap,
de mind a mélyben a virágok.

Aztán az itt voltam, ki látott?
A lakat hátán a lakat.
S hogy háború lesz. Süt a nap.
S hogy megint csak a délibábot.

Nádasdy Ádám

GÖRNYEDTEN KIFELE

Ezt csinálja mindig, ezt csinálja:
a békességes arcát fölkinálja,
a szelíden pofozgató kezét,
s egy kard, egy meztelen kard fémhegyét.

Ide hordoz mindig, ide hordoz,
a gyóntatószékben mindig föloldoz,
aztán utánam fut, szépítené,
késő, megyek görnyedten kifelé.

Száz betétet pöccent ki a tokból,
ezer megoldást ad, erkölcsi okból.
Én mindig ugyanazt; azt a sebet
nem gyógyítani, nyaldosni lehet.

KERINGEK KÖRÜLÖTTED

Nem merem leírni, hogy elmegyek,
erdős patakpart a szemöldököd
kis rándulása, ahogy nézel utánam.
Nem téma, hogy levegőért kapkodok,
vándorló homokdűne a lélegzeted,
ahogy távvezérled a szuszogásom.
Nem szólok, hogy nem találok a féket,
légzszakom vagy nekem, nagy csattanás
lesz majd, beléd szorul az arcom.
Mozgok a hátadon, mert árapály vagy,
besodorsz egészen a városig,
aztán engedsz ki, tengerekre messze.

AZ ANYAGISMERET

Ott voltak mind a ketten, egy nagy tető alatt,
szorongattam a sört, szájamban fél falat
pogácsa, rágatlanul. Dörömbölt a rock,
akartam viszonyulni, de bocsánat, ez sok.
Ott álltak mind a ketten, a dagadt, a sovány,
én bárgyún dörgölöztem, remélve, hogy lehány
egy részeg jótevő, s én mosakodhatok
elvonult magányban – aztán ha felragyog
a cipőm és az önbizalmam csillaga,
kigöngyölt térkép lesz a síkos éjszaka,
segít a belátás, az anyagismeret,
hogy én szinkronizáljam mindkettőjüket.

Szophoklész

OIDIPUSZ KIRÁLY

Részlet

Karsai György és Térey János fordítása

Jön Oidipusz a palotából

Első epeiszodion (216–462)

OIDIPUSZ   Kérsz tőlem valamit. S a bajra, mely gyötör,
Ha meghallod szavam, a gyógyírt megkapod,
S erőt merítve megkönnyebbülést találsz.
Úgy mondom, mint kinek ez az ügy idegen,
S a gyilkosság is az. Nem jutnék messzire
A nyomozásban, ha nem segít égi jel.
Bár későn lettem polgár, adófizető,
Kadmosz minden utódjához szól a szavam:
Akárki tudja köztetek, ki ölte meg
Hidegvérrel Laioszt, Labdakosz fiát,
Parancsolom, hogy mindent mondjon el nekem!
Ha attól tart, a fővád a fejére hull,
..... (Hiányzó sor)

Ne aggódjon. Nem vádolják majd más személy
Bűnével, és innét bántatlan távozik;
De ha a gyilkos külföldön tartózkodik,
Ne hallgasson, akárki is tud róla! Mert
Jutalmát én tűzöm ki, s hálám: ráadás.
Ha hallgattok, mert dacol velem valaki,
Félteve a rokonát, saját bőrét akár...
Hogy bánok azzal? Szintén meg kell tudnotok.
Kitiltom azt a férfit, bárki is legyen,
E földről, melyet kormányzok, hol trónom áll:
Ne fogadják be, ne váltsanak szót velem,
Imába ne foglalják, ne vonják be az
Áldozásba, ne kapjon tisztítóvizet!
Üldözze mindenki, mert fertőzete ő
Mindannyiunknak, ahogy Püthó isteni
Jóslata pontosan jelentette nekem.
Egyedül így leszek a jósiszternek és
A halott királynak is szövetségese!
S imádkozom: a tettes, bárhol is legyen,
Rejtőzzön egymaga vagy cinkosaival,
Pusztuljon nyomorultul az a nyomorult;
S imádkozom: ha netán együtt él velem,
Az én tudtommal lakva saját házamat –
Akkor én tőrjem *másra* célzó átkaim.
Így járjatok el, szigorú parancs szerint,
Mert ezt kívánjuk: én, az isten és a föld,
Mely isten nélkül pusztul és gyümölcstelen.
Ha tettünket nem is sugallná istenek,
Mosatlan hagyni nem helyénvaló a bűnt,
Hogy csúnyán halt meg e nagy ember és király.
Ki kell deríteni! És mivel ma enyém
A hatalom, melyet régen ő birtokolt,
Enyém nászágya, és nekem szül asszonya,
S utódaival nőnének utódaim
– Ha nemzetsége fonala meg nem szakad;
De nem kerülte el Fekete Végzetét –:
Úgy küzdök érte, mintha a saját apám
Ügyéért küzdenék, s mindent elkövetek,
Míg nem tudom meg, ki ölte meg Labdakosz
Fiát, Polüódórosz unokáját, aki
Agénór sarjától, Kadmosztól származik.
Kérem az égtől: ki parancsom megszegi,
Többé ne művelhesse földjét; asszonya
Ne szüljön gyermekeket; sőt, pusztuljon is el
E szörnyű ragály vagy még rosszabb vész miatt.
De nektek, s Kadmosz minden fiának, aki

- Helyesli munkám, harcostársa Szent Diké,
S minden isten örökös támasza legyen!
- KAR Mert esküre biztattál, én szólok, uram:
Nem én öltem meg. Ki ölte meg? Nem tudom
Személyét. Aki sürgeti a kutatást:
Phoibosznak kell a gyilkost megneveznie.
- OIDIPUSZ Helyes. De istent arra kényszeríteni,
Amit az nem akar, az ember képtelen.
- KAR Második módszert mondok, jobbnak gondolom.
- OIDIPUSZ Harmadikat akár! De néma ne maradj.
- KAR Úgy látom, uram, aki mindenekelőtt
Tisztában van Phoibossal, az Teiresziász;
Mindent megtud, uram, aki őt kérdezi.
- OIDIPUSZ Dehogyan voltam hanyag, nem hagytam ki a jóst!
Hogy Kreóonnal beszéltem, két követet is
Elküldtem érte. Csodálom, hogy nincsen itt.
- KAR Minden más pletyka, ócska és süket szöveg.
- OIDIPUSZ Csak mondd. Utánanézek mindennek, tudod.
- KAR Az a hír járja, utazók ölték meg őt.
- OIDIPUSZ Hallottam. De azt, aki látta, láttad is?
- KAR Akinek van mitől kicsit is félnie,
Elretten, ha meghallotta átkaidat.
- OIDIPUSZ Aki nem bűnös, tőlem nem kell félnie.
- KAR Itt van az élő bizonyíték! Vezetők
Az isteni jóst hozzák elé: benne él
Az igazság az emberek közt egyedül.

Kisfiú vezeti a vak Teiresziászt, Oidipusz szolgáinak kíséretében

- OIDIPUSZ Égi, földi titkot értő Teiresziász,
A kimondott szót s kimondatlant ismered:
A várost – ha nem is látod –, tudod, milyen
Betegség szállta meg. Annak ellenszere,
S a mi oltalmazónk, uram, csakis te vagy.
Mert Phoibosz, ha még nem mondták hírnökeim,
Küldötteinkkel azt üzente vissza: egy
Megoldás van, hogy legyűrhessek ezt a kórt;
Ha Laiosz gyilkosait – hogyha kiderült,
Kik ők –: megöljük, vagy száműzzük messzire.
Ne rejtse fukarul madárjóstudásodat,
Sem a jóslásnak bármi útját, módszerét,
Hogy megmentsd magad, városod, ments engem is,
Mert fertőzet sújt minket a halott miatt!
Kezedben vagyunk! Ha célod magas, ezer
Eszközt bevetned a legméltóbb föladat.

- TEIRESZIÁSZ Jaj, szörnyű tudni azt, amit haszontalan
Tudni a tudónak. Bár tartom e szabályt,
Most félretettem. Másképp nem volnék ma itt.
- OIDIPUSZ Mi van?... Ilyen kelleetlenül jöttél ide?
- TEIRESZIÁSZ Engedj haza! Sorsod könnyebben viseled,
És én is az enyémet, hogyha szót fogadsz.
- OIDIPUSZ Törvényt szegsz, s nem vagy hálás a város iránt,
Mely táplált, hogyha visszatartod jóslatod.
- TEIRESZIÁSZ Mert látom, éppen számodra haszontalan,
Amit beszélsz! Bár ne keverednék bele!...
- OIDIPUSZ Ne fordulj el, hisz mindent tudsz, az istenért!
Eléd térdelve, tehozzád imádkozunk.
- TEIRESZIÁSZ Á, félreértetek mindent. Dehogy fogom
Sürgetni a bajom, kimondva, mi bajod!
- OIDIPUSZ Tessék? Bár tudsz mindent, nem szólsz semmit, hanem
Cserbenhagysz minket, tönkretéve városunk?
- TEIRESZIÁSZ Nem okozok kárt sem magamnak, sem neked.
Mit faggatsz? Belőlem semmit ki nem veszel!
- OIDIPUSZ Semmit, gonoszok gonosza? Dühítenéd
A dermedt kősziklát is – nos, beszélsz,
Vagy mégis kérlelhetetlen makacs maradsz?
- TEIRESZIÁSZ Az én dühöm kárhoztatod, saját dühöd
Felejtve, miközben engem szidalmazol.
- OIDIPUSZ Kit nem bosszantana föl az ilyen beszéd,
Mellyel te, tiszteletlen, sérted városod?
- TEIRESZIÁSZ Lesz, ahogy lesz, akkor is, hogyha hallgatok.
- OIDIPUSZ S mi lesz – nem pont azt kéne fölfedned nekem?
- TEIRESZIÁSZ Nem mondok többet. Rajta, tombolj ellenem
A legvadabb haraggal, hogyha jólesik!
- OIDIPUSZ Nem hagyom annyiban, vagyok olyan dühös,
Tudok már annyit! Figyelj, úgy tűnik nekem,
Tervet koholtál, s bűnsegéd vagy, ha nem is
Önkezdeddel öltél. Ha volna ép szemed,
Azt mondanám, te vagy a gyilkos egyedül.
- TEIRESZIÁSZ Igen? Parancsolom, hogy híven tartsd magad
Szétkürtölt elveidhez, s mától fogva ne
Beszélj hozzám és senkihez ezek közül,
Mert a föld istentelen fertője te vagy!
- OIDIPUSZ Ilyen pofátlanul köpöd magadból a
Rágalmat? Semmi következmény, gondolod?
- TEIRESZIÁSZ Nincs mitől félnem, mert igazságom erős.
- OIDIPUSZ Hol okosodtál? Jósszakmád berkeiben?
- TEIRESZIÁSZ Nálad. Beszélni kényszerítesz, oktatóm.
- OIDIPUSZ Hogyhogy beszélni? Ismételd, hogy értsem is.
- TEIRESZIÁSZ Nem érted? Újra kényszerrel próbálkozol?
- OIDIPUSZ Még nem világos. Ismételd, hogy az legyen.
- TEIRESZIÁSZ Mondom. A gyilkos, akit keresel, te vagy.

- OIDIPUSZ Nem fogsz ilyet sértetlen kétszer mondani!
- TEIRESZIÁSZ Mondjak olyat, ami még jobban ingerel?
- OIDIPUSZ Amit csak tetszik. Úgyis hiába beszélsz.
- TEIRESZIÁSZ Tudtodon kívül fertőző viszonyban élsz
Rokonaiddal; bajban vagy, s föl sem fogod.
- OIDIPUSZ Azt hiszed, bosszulatlanul mondhatsz ilyet?
- TEIRESZIÁSZ Igen, ha van az igazságnak ereje.
- OIDIPUSZ Van, csak rád nézve nincs egyáltalán, mivel
Vak a füled, vak az eszed, mint szemeid.
- TEIRESZIÁSZ Te tényleg nyomorult vagy: rám szórod, amit
Mindenki nemsokára rád fog mondani.
- OIDIPUSZ Örökös éjszakában élve, sem nekem,
Se másnak, aki lát, nem fogsz te ártani.
- TEIRESZIÁSZ Sorsod nem az, hogy általam bukj; épp elég
Ehhez Apollón, ügyed hozzá tartozik.
- OIDIPUSZ Kreóné vagy kié a kitaláció?
- TEIRESZIÁSZ Nem Kreón a bajod, hanem csak önmagad.
- OIDIPUSZ Gazdagság, magas trón és fölényes tudás,
Mely irigylendővé avat egy életet,
Micsoda gyűlölet virraszt fölöttetek!,
Ha a hatalomból, amelyet városom
Kéretlen ajándékként a kezembe tett,
Pont Kreón, régi, megbízható rokonom,
Titkos csellel ki akar penderíteni;
E szélhámost uszítva rám, e sarlatánt,
E koldus mágust, aki hasznát mindenütt
Meglátja, de az igazi tudásra vak.
Gyerünk, mesélj, jóstudásoddal hogy van ez?
Nem bírtál – míg itt volt az Éneklő Kutya –
A városnak mentő megoldást mondani?...
Mert illett volna, hogy ne holmi jövevény
Oldja föl a talányt, hanem a jóslatod!
Melyet nem tudtál megszülni se madarak,
Se istenek támaszával. De jöttem én,
A mit sem tudó Oidipusz; volt-nincs talány!,
Mert eszemet használtam, s nem galambokat;
Én, akit megpróbálsz eltakarítani,
Remélve, Kreón trónjánál lesz majd helyed.
Úgy sejtem, sírni fogsz; az is, ki terveket
Szótt száműzésemről. Csak ne volnál öreg,
Bőrödön éreznéd, mit ér az ötleted.
- KAR Nekünk úgy tűnik, csupán őrjöngő harag
Beszélt a vénből, s belőled is, Oidipusz!
Fölös az indulat. Első szempont legyen:
Hogy fejthetnénk meg jobban Phoibosz jóslatát!
- TEIRESZIÁSZ (*Oidipusznak*)
Ha király vagy is, egyenlő jogot kell adj,

Hogy válaszoljak. Mert én sem vagyok kicsi:
Loxiász szolgája vagyok, nem a tiéd,
És nem is Kreón védencének tartanak.
De hadd szóljak, ha vakságomért sértegetsz.
Te látsz, mégsem látod, milyen mocsokban állsz,
Sem azt, hol laksz, s egy háztartásban kikkel élsz –
Tudod-e, kiktől származol? Titok-e, hogy
Gyűlöl minden rokon, föld alatt és fölött?
S hogy anyád és apád sistergős átka űz
Távol e földtől, te szörnylábú szörnyeteg,
Ki a kelő napot lesed; s mindjárt sötét.
Ordításod melyik partot nem tölti be,
Melyik Kithairón nem fogja visszhangzani,
Ha átlátod házasságod, fölfogva, hogy
A kedvező szél tiltott öbölbe sodort?
Van tartalék, nem látott rémségek sora,
S azok majd kölykeiddel együtt sújtanak.
Mocskold ezért Kreónt, mocskold a szájamat
Nyugodtan! Nincs a halandók között, aki
Mizlikbe nálad szörnyűbb módon tépetik.

OIDIPUSZ Muszáj végighallgatnunk a rágalmait? (*Teiresziásznak*)

Nem pusztulsz innen? Szedve lábadat,
A palota környékéről nem takarodsz?

TEIRESZIÁSZ Ide se jöttem volna, hogyha nem hívatasz.

OIDIPUSZ Én nem tudtam, hogy ennyire ostoba vagy,
Mert ha tudom, aligha kéretlek ide.

TEIRESZIÁSZ Számodra ostobák vagyunk; a szüleid
Szemében értelmes volna ez a beszéd.

OIDIPUSZ A szüeim? Na várj csak! Ki nemzett, ki szült?

TEIRESZIÁSZ A mai nap szül téged, az is pusztít el.

OIDIPUSZ Rejtély; minden értelem nélkül kong szavad.

TEIRESZIÁSZ Nem te vagy a megfejtők legnagyobbika?

OIDIPUSZ Rájössz majd: azért szídsz, amiben nagy vagyok.

TEIRESZIÁSZ A Szerencsétlen Sors a földre buktatott.

OIDIPUSZ Ha fölmentettem a várost, nem érdekel.

TEIRESZIÁSZ Hát akkor indulok. (*A kisfiúhoz*) Vezess el, kisfiam!

OIDIPUSZ Vezessék, persze! Útban vagy, míg itt keringsz,
S ha kámforrá váltál, több bajt nem okozol.

TEIRESZIÁSZ Ha elmondtam, miért jöttem, megyek. Dehogy
Félek arcodtól. Olyan nincs, hogy nekem árts.
Mondom: a férfi, aki után nyomozol,
Fenyegetőzve, bógve mindenütt, hogy ő
Laiosz gyilkosa: az itt van *idebent*;
Mondták, bevándorló. S később majd kiderül,
Született thébai; s nem boldogítja majd
E fordulat. Mert ki látó volt, megvakul,
S ki gazdag volt, koldusszegényen, idegen

Mezőn bolyong, botjával tapintva irányt.
 S kiderül, hogy tulajdon gyermekeinek
 A bátyja és az apja egyszersmind; saját
 Anyjának fia s férje; apjának pedig
 Ágyszógora és gyilkosa. – Ha most bemész,
 Gondolkozz mindezen! S ha hazugnak találsz,
 Hirdesd, hogy jóslatomban semmi értelem.

A kisfiú elvezeti Teiresziázt. Oidipusz bemegy a palotába

Első sztaszimon (463–512)

KAR

Ki az, akit a jósszavú
 Delphoi szikla nevéen szólított?
 Aki a rémségek rémségét
 Véghezvitte vérbe borult kézzel?
 Itt az idő, hogy szélnél szaporább
 Paripáknál sebesebben messze inaljon e tájról.
 Mert fegyveresen ront ellene
 Tüzével, villámaival Zeusz fia,
 És a nyomában vannak a rettentő
 Kérek, a Hibázni Képtelenek.

1. sztrophé

Mert feltündökölt a hóval borított
 Parnasszoszon, hibátlanul ragyogva
 A jósszó, hogy az ismeretlen után
 Mindenkinek nyomoznia kell.
 Mivel ő megállás nélkül úton van
 Vad erdőn, barlangon, sziklán át, űzött bikaként,
 Nyomorult, nyomorult lábú, magányos száműzött,
 Menekülve hiába a föld közepéből elősistergő
 Jóslat elől. Csakhogy a jóslat mindig
 Ott röpköd körülötte, amíg csak lélegzik.

1. antisztrophé

Rettentően, rettentően föllármázza a lelkem
 A Madárjós Bölcs,
 S noha nem hiszek őneki, nem is ellenkezem vele.
 Nincs mit mondani: mit tudom én, mi igaz?
 Reményem labdáz velem, s néma homályban
 Bujkál múltam s jelenem.
 Milyen villongás volt ez, a Labdakidák
 És Polübosz fia közt?
 Erről sem a múltban, sem mostanság
 Nem tudtam, s nem tudok én eleget,
 Nincs elegendő
 Bizonyíték semmire ..... *(Hiányzó fél sor)*

2. antisztrophé

A szájhagyomány ellen fordulva,
Fölülvizsgálám Oidipusz esetét, segítve a Labdakidákat,
Annyi homályos haláleset nyomán.

De Zeusz és Apollón biztosan
Bölcsek, s a halandók ügyeit
Jól átlátják. Ám aki ember?
Hogy a vak jós többet tud, mint én,
Hogy hihetem? Van igaz válasz?
Bölcsességgel a bölcsességet
Túlszárnyalhatja az ember;
De annyi szent: én mindaddig,
Míg föl nem ragyog egy bizonyíték, addig
Soha egy vádat sem hiszek el.
Mivel tudjuk mind: amikor rátámadt
Régen a Szárnyas Szűzlány,
Okosnak látszott akkor is,
És bizonyította, hogy neki kedves a város.
Ezért lelkemben soha nem fog
Alja gazembernek látszani.

2. antisztrophé

Jön Kreón

Második epeiszodion (513–862, egyes kiadások szerint 513–648)

- KREÓN Polgártársak, hallom, milyen irtózatos
Vádakkal illet engem Oidipusz király,
S mert nem tűrhetem, itt vagyok. Ha azt hiszi,
Hogy most, az összetorlódó bajok között
Szóval vagy tettel tudtam ártani neki –
Nincs kedvem tovább élni egy ilyen komoly
Vád terhével. Nem elenyésző az a kár,
Amit ez a súlyos beszéd okoz nekem,
Hiszen miatta hív bűnösnek városom,
Bűnösnek hívsz te is, bűnösnek a rokon.
- KAR Bár elhangzott a vád, de hirtelen harag
Mondatta vele inkább, mint józan esze.
- KREÓN És elhangzott az is, hogy a sugallatom
Nyomán mondott a jós hazug jóslatokat?
- KAR Bár elhangzott, tudom, hogy semmi hitele.
- KREÓN S őszinte szemmel, ép ésszel hogyan
Hirdethették ki ezt a vádat ellenem?
- KAR Nem tudom. Át nem látom, mit tesz egy király.
De nézd csak, jön a palotából ő maga.

OIDIPUSZ (*Kreónnak*)

Te vagy az? Hogy mersz idejönni? Van pofád,
Ekkora nagy pofád, hogy házamhoz gyere,
Mégpedig úgy, mint leplezetlen gyilkosom,
S királyságomnak nyilvánvaló tolvaja?
Egek, hát ostobának, lustának tűnök,
Hogy azt hitted, akármit megtehetsz velem?
Azt hitted, sohasem jövök rá, mi a csel,
S ha fölismertem, akkor nem védem magam?
Nem ostobább épp ez a heves támadás,
Hogy vagyon és barátok nélkül trónt vadássz,
Mely csak fegyverrel s pénzzel megszerezhető?

KREÓN Tudod, most mit tegyél? Cserébe engem is
Hallgass meg, és ítéld, ha értetted a szót.

OIDIPUSZ Bár szörnyen szépen szólsz, rossz hallgatód vagyok.
Gonosz vagy, s velem szemben bűnös, tiszta sor.

KREÓN Épp ennek ürügyén hadd mondjak valamit!

OIDIPUSZ *Épp ennek ürügyén* mondd, hogy nem vagy szemét.

KREÓN Ha tényleg azt hiszed, hogy egyszerre lehetsz
Pimasz és esztelen, hát rosszul gondolod.

OIDIPUSZ *Ha tényleg azt hiszed te*, hogy büntetlenül
Törhetsz a rokonodra, rosszul gondolod.

KREÓN Jó, igazad van, osztom nézeteidet –
De oktass, min mentél át, milyen kínokon.

OIDIPUSZ Te beszéltél rá, vagy mégsem te, hogy muszáj
A szentként tisztelt jósért futárt küldenem?

KREÓN Most is ugyanazon a nézeten vagyok.

OIDIPUSZ Mennyi ideje már annak, hogy Laiosz...?

KREÓN Mért, mi van Laiossal? Most nem értelek.

OIDIPUSZ ...Hogy eltűnt, gyilkos támadásban ottveszett?

KREÓN Homályos múltat kéne áttekintenünk...

OIDIPUSZ Akkoriban már űzte szakmáját a jós?

KREÓN Éppilyen bölcs volt, ugyanilyen megbecsült.

OIDIPUSZ És akkoriban rólam soha nem beszélt?

KREÓN Nem, legalábbis előttem nem, biztosan.

OIDIPUSZ S nem nyomoztatok akkor a gyilkos után?

KREÓN De, nekiláttunk. Nem jutottunk semmire.

OIDIPUSZ Mért nem *akkor* hirdetted megfejtést a bölcs?

KREÓN Nem tudom. Tények nélkül jobb, ha hallgatok.

OIDIPUSZ Annyit elmondhatnál, ha azt jobban tudod...

KREÓN Mit? Amit tudok, biztos nem hallgatom el.

OIDIPUSZ Ha nem cinkostársad, sosem állítja azt,
Hogy Laiosz halálában bűnös vagyok.

KREÓN Állított-e ilyet, te tudod. Úgy helyes,
Ha megkérdezlek, mint te engem az előbb.

OIDIPUSZ Csak kérdezz! Nem derül ki, hogy gyilkos vagyok.

KREÓN Miről van szó? A nővérem az asszonyod?

- OIDIPUSZ Nemmel nem válaszolhatok: ez így igaz.
 KREÓN És várost uralsz, mindent megosztva vele?
 OIDIPUSZ Amire vágyik, arról én gondoskodom.
 KREÓN S nem vagyok kettőtökhöz méltó – harmadik?
 OIDIPUSZ Milyen gonosz vagy, most látszik világosan.
 KREÓN Nem, hogyha saját érdekedben szót fogadsz.
 Először gondold át, hogy ki választaná
 A trónt, ha rettegni kell érte? Van, aki
 Ijedség nélkül alhat, míg övé a trón.
 Nem az vagyok, akinek jobban imponál
 Békében élve, tőled mindent megkapok;
 Királyként sok terhes kényszer nyomasztana...
 Mért volna jobb a nyugós trón egy gondtalan
 Királyságnál, a befolyás kéjeinél?
 Hogy is volnék annyira eltévelyedett,
 Hogy másra vágyjam, mint ami hasznos, helyes?
 Most minden polgár kedvel, szívesen fogad,
 Engem kér, mielőtt hozzád folyamodik,
 Mert tőlem függ folyamodványa sikere.
 Mért törnék más babérra, félredobva ezt?
 A józan nem lesz ostoba, ha épeszű!
 Ilyen mohó vágy bennem sosem született,
 És megvetem, aki erre vetemedik.
 S ha bizonyíték kell? Hogyha Püthóba mégy,
 Kérdezd: pontosan adtam át a jóslatot?
 Ha rajtakapnál, hogy valamit közösen
 Főztem ki a mágussal, dupla szavazat
 Kérjen halált rám: a magamé s a tiéd;
 De vak gyanútól indítatva, mégse bánts!
 Helytelen, ha a nagy gazembert tévesen
 Jónak hívják; s ha legazemberezik, aki jó.
 Mert hű rokont eldobni ugyanaz, akár
 Eldobni életed legjobbjik szeletét.
 Idővel belátod mindezt, mert az igaz
 Embert csak a múltó idő mutatja föl,
 Míg a gonoszt egy nap alatt kiismered.
- KAR (*Oidipusznak*) Óvatosságra int, uram. Vigyázz, nehogy
 Megbotolj! A gyors ítélet öreg hiba.
- OIDIPUSZ Ha gyorsan támad rám a titkos bűnöző,
 Gyorsan kell mentő tervet szőnöm ellene!
 S ha tétlen várok, mások terve célba ér,
 És közben sorra mennek tönkre javaim.
- KREÓN Mi a fontos: engem száműzni máshová?
 OIDIPUSZ Nem kell bujdosnod, jobb a halál, gondolom.
 ..... (Itt legalább két sor hiányzik)
- KREÓN Ha elárultad, mért vagy rám ilyen irigy!
 ..... (Hiányzik egy [?] sor)

- IOKASZTÉ Mondd, higgadt fejjel milyen bűnnel vádolod?
 OIDIPUSZ Azt állítja, én gyilkoltam meg Laioszt.
 IOKASZTÉ Ő jött rá, vagy valaki mástól tudta meg?
 OIDIPUSZ Egy jóst, egy főgonoszt küldött előre, mert
 Sajat tisztasága fölött jól örködik.
- IOKASZTÉ Mentsd föl magad az önmarcangolás alól.
 Hallgass rám és tanuld meg: nincs sehol olyan
 Halandó, akinek jóstudománya van.
 Hadd soroljak neked bizonyítékokat.
 Jóslat jött régen Laiosz számára – nem
 Mondom, hogy Phoibosztól, de hű szolgáitól –,
 Hogy saját fia kezétől kell halnia,
 Ki tőlem s tőle születik: a sorsa ez!
 Viszont a hír szerint rablók ölték meg őt
 A hármass kereszttűnél, ismeretlenek.
 Fiát pedig, aki háromnapos se volt,
 Szorosan megkötözte a bokáinál,
 S másokkal dobatta el, úttalan hegyen.
 Apollón nem úgy intézte, hogy a fiú
 Ölje meg apját; sem pedig, hogy Laiosz
 Rettegett végét fiától szenvedje el:
 Hiába jelentették ki a jóslatok!
 Ne bízz bennük! Amit az isten igazán
 Akar, hamar megvalósítja ő maga.
- OIDIPUSZ Téged hallgatva, asszony, hogy lelek utat
 Zavaromból? Te megbénítod az eszem.
- IOKASZTÉ Ennyire gondterhelt miért lettél, uram?
 OIDIPUSZ Mintha azt mondtad volna nemrég: Laioszt
 Egy hármass kereszttűnél várták gyilkosok.
- IOKASZTÉ Beszéltek mindenütt. Sosem volt cáfolat.
 OIDIPUSZ S hol a hely, ahol lezajlott a szörnyűség?
 IOKASZTÉ Phókisz volt a vidék. Az útkereszt meg az,
 Ahová Delphoiból s Dauliszból visz az út.
- OIDIPUSZ És mennyi ideje történt ez az eset?
 IOKASZTÉ Nem sokkal azelőtt, hogy föltűntél te itt
 Földünk királyaként, akkor hozták a hírt.
- OIDIPUSZ Ó, Zeusz, mit határoztál rólam, mire szánsz?
 IOKASZTÉ Mi az, ami ennyire nyomaszt, Oidipusz?
 OIDIPUSZ Ne kérdezz még! Inkább Laioszról mesélj:
 Hogy nézett ki, és hány éves volt? Részletezd.
- IOKASZTÉ Haja sötét, de voltak ősz hajszálai.
 Külsőre tőled nem sokban különbözött.
- OIDIPUSZ Én nyomorult! Tehát odadobtam magam
 A rémes átkoknak, nem tudva semmiről.
- IOKASZTÉ Hogy mondod? Nagyon félek rád nézni, uram!
 OIDIPUSZ Szörnyen félek, hogy mégis látó volt a jós.
 Segítene, ha egyet pontosítanál.

- IOKASZTÉ Ha félek is, bármiről faggatsz, felelek.
OIDIPUSZ Szerényen indult útnak, mondd? Vagy fegyveres
Örök kísérték, ahogy egy királyt szokás?
- IOKASZTÉ Öten voltak összesen, és az egyikük
Királyi követ. Szekér vitte Laioszt.
OIDIPUSZ Ajaj, minden világos! Ki volt az, aki
Beszámolt az eseményekről, asszonyom?
- IOKASZTÉ Házbeli szolga: szálegyedül menekült.
OIDIPUSZ Még most is itt szolgál a ház körül?
IOKASZTÉ Már nem. Mert amikor megjött, és látta, hogy
Tiéd a hatalom a holt Laiosz után,
Mefogta kezem, úgy könyörgött, küldjem őt
Ki a mezőre, és hadd pásztorkodjon ott,
Hogy sose legyen a város szeme előtt.
S elküldtem, mert megérdemelte: szolga bár,
De olyan ember, aki többet érdemel.
- OIDIPUSZ Megpróbálhatnánk visszahívni őt ide?
IOKASZTÉ Hát, elképzelhető. De mért akarod ezt?
OIDIPUSZ Félek, királynőm, hogy túlságosan magam
Ellen szóltam: hadd nézzek más szemébe is.
- IOKASZTÉ Jó, akkor elhívom! De annyi jár nekem,
Hogy végre megoszsd velem, mi kínoz, uram.
- OIDIPUSZ Tudd meg: végsőkéig kiszolgáltattott vagyok;
S ezt kinek vallanám be, hogyha nem neked,
Ha már ilyen mély válságba vetett a sors?
Az én apám: a korinthoszi Polübosz,
Anyám: a dór Meropé. Legelőkelőbb
Voltam a városban, míg nem történt velem
A következő, kissé különös eset,
Mely figyelemre talán alig érdemes.
Lakoma közben egy bortól nehéz alak
Jó részegen úgy szólított: *talált gyerek*.
Bár megbántódtam, aznap lenyeltem dühöm;
Másnapi dolgom volt kérdőre vonni az
Anyámat s az apámat. Ők szidalmakat
Zúdítottak a férfira, aki beszólt.
Igaz, mindketten nyugtattak, hogy nem; de csak
Bosszantott a dolog, mivel terjedt a hír.
Hát elmentem, titkolva anyámék elől,
Püthóba; s bár igaz, Phoibosz semmibe vett
A kérdéssel, mellyel kerestem, tudatott
Velem egy borzalmasan sötét jóslatot:
Hogy anyámmal kell szeretkezniem; és olyan
Fajt alapítok, melyre nézni sem lehet;
S végül saját apámnak leszek gyilkosa.
Ezt hallva, menekültem, és azóta csak
A csillagok szerint mérem be, merre van

Korinthosz: ne lássam meg, hogy az iszonyú
 Jóslat milyen teljesüléssel fenyeget.
 Folytatva utamat, elértem a helyet,
 Ahol, mint mondod, meggyilkolták a királyt.
 Az igazságot mondom, asszonyom! Ahogy
 A hármashúthoz közel értem, szembejött
 Egy követ; és egy férfi, lóval vontatott
 Szekéren – ahogy leírtad, éppen olyan.
 És lelökött engem az útról a kocsis,
 S maga az öreg is erőszakoskodott;
 Dühömben megütöttem támadómat, a
 Kocsist. És ahogy meglátta ezt az öreg,
 Kileste, hogy a kocsi mellé lépek, és
 Kétnyelvű ostorával fejbúbom csapott.
 Aránytalan fizetség lett a része, mert
 Én ezzel a kezemmel megbotoztam, úgy,
 Hogy kocsijából hanyatt a földre gurult.
 Aztán mindet megöltem. De ha köze volt
 Az idegennek Laioszhoz vér szerint,
 Ki lehet akkor nálam szerencsétlenebb?
 Kit gyűlölnék ádázabban az istenek?,
 Akit nem fogadhat be sem városi ház,
 Sem a vidék, beszélni hozzá is tilos,
 El kell kergetni? Ki adta parancsba ezt?
 Nem más, mint én, magamra mondván átkomat.
 A halott ágyát bemocskolja két kezem,
 Amely megölte. Szóval gazember vagyok?
 Szenny volnék, teljesen tisztátalan? Ha majd
 Bújnóm kell: nem szabad látnom az enyéimet,
 Hazámba lábam be sem tehetem, nehogy
 Elvegyem az anyám s megöljem az apám,
 Polüboszt, aki nemzett engem, s fölnevelt.
 Valamilyen isten rakta vállamra ezt
 Az ítéletet – jól hiszi rólam a nép?
 Nehogy, nehogy, ó, szentül tisztelt istenek,
 Meglássam azt a napot! Hadd tűnhessek el
 A halandók elől, mielőtt rám szakad
 A szenny: ne lássam, s láthatatlan hadd legyek.

KAR

OIDIPUSZ

IOKASZTÉ

OIDIPUSZ

IOKASZTÉ

- OIDIPUSZ   Ismételtgetted, hogy szerinte banditák
 Ölték meg Laioszt. Ha megint ugyanúgy
 Többes számot használ: gyilkos nem lehetek.
 Mert *egy* biztos nem lehet *többel* azonos!
 Ha komolyan egyetlen vándort emleget,
 Az azt jelenti, nagyon rosszul áll ügyem.
- IOKASZTÉ   De értsd meg végre, világosan így beszélt;
 S az nem lehet, hogy meghazudtolja magát!
 Így hallotta az egész város, nem csak én!
 S ha régi vallomását módosítaná,
 Az sem jelenti azt, hogy Laiosz végzete
Valóban úgy történt, hisz róla Loxiász
 Azt jósolta: az én fiam öli meg őt.
 Nézd, az a szegény fiú nem ölhetette meg,
 Mert sokkal hamarabb meghalt ő maga is.
 Úgyhogy a jövőben nem veszek komolyan
 Se emilyen, se amolyan jóslatokat.
- OIDIPUSZ   Igazad van. De mégis küldj el valakit,
 Hozza ide a pásztort. Nehogy elmulaszd.
- IOKASZTÉ   Mindjárt intézkedem. De menjünk végre be.
 Nem tennék olyat, ami nem tetszik neked.

Második kardal (863–910)

- KAR   Bárcsak a Sors változtatná szavam és tettem
 Szelíden tiszteltté, patyolattisztává,
 Bárcsak szabna irányt
 Nagy utamnak a Főnt Érvényes Törvény,
 Mely a Magas Levegőégben született,
 S egyedüli apja Olümposz;
 S nem az ember romlandó természete
 Alkotta meg; és a Felejtés
 Álomba sosem döntheti;
 És nem öregszik, mert nagy benne az istenerő.
- 1. sztrophé*
- Aki nem ismer Mértéket, abból lesz a király.
 Aki a Mértéken túllép,
 Sok helytelen és haszontalan
 Táplálékkal hiába telik el:
 A legmagasabb csúcsot megcélözva
 Tör fel a tériszonyos, meredek Végzet-oromra,
 Ahol nem talál kapaszkodót a láb.
 Azt kérem mégis: a Jó sose hátráljon
 A városa üdvéért vívott harcból,
 Ezért udvarlom az istenséget!
 Mindig az istenséget hívom támaszomul!
- 1. antisztrophé*

De annak, aki szavában, tettében
 Fittyet hány erre a Mértékre,
 S útján az Igazságtól sem félve halad,
 Nem tisztelve az istenrend szentélyét:
 Annak hozzon gyötrelmet a Sors
 A beképzeltségéért! Szörnyű halált haljon,
 Ha nem joggal használja előnyét,
 Megszentségtelenítve a várost,
 Bűnösen érintve, amit Tilos Érinteni...
 Lelkétől az ilyen hogyan is tarthatná távol
 A bosszú lándzsáit?
 Ha meg ezt hívják épületes tettnek,
 Mért is ropnék én körtáncot az isten tiszteletére?

2. *sztróphé*

Nem megyek én soha tisztelni
 A Föld érinthetetlen köldökét,
 Sem az Abaiban álló szentélyt,
 Sem az olümpiait,
 Hogyha az összes elhangzott jóslat
 Szemünk láttára nem teljesül.
 Ó, te, Hatalmas, te figyelsz a kimondott szóra –
 Zeusz, mindenén úr, ne maradjon rejtve előtted,
 Örökös, halhatatlan hatalmad előtt!
 Hisz enyésznek már a Laioszról mondott jóslatok,
 És sorra kitépik őket a többi közül,
 S Apollón tisztelt jele nem gyúl ki sehol:
 Az istenrend fénye fakul, s lassan már semmi se szent.

2. *antisztróphé*

Karsai György

OIDIPUSZ ÉS KREÓN

(Szophoklész: Oidipusz király)

I. Prologosz

Bevezető kérdések

Jó király-e Oidipusz? Hogyan irányította Thébait az *idegen*, aki egy szép napon, a semmiből felbukkanva megtette azt, amire senki nem volt képes a város lakosai közül: igazi hósként viselkedve legyőzte a Szphinxet, majd besöpörte az ezért kitűzött díjat? Elnyerte a frissen megözvegyült királynő kezét, és király lett. Ezzel elkezdődött egy korszak, amelynek